

NOOT

Vonnissen hebben vanouds een enigszins 'stoftig' imago. In 1924 schreef Van Vierssen Trip in het boekje 'De gelaarsde kat, vertelling van een merkwaardige strafzaak' (fotografische herdruk *Ars Aequi Antiqua* 1977) over de dochter van de president van de rechtbank (freule Eulalie) die van chronische slapeloosheid genas nadat haar vader haar een concept-vonnissen voorlas: 'Toen de president met voorlezen gereed was, zag hij zijn dochter languit op de kanapee liggen als een omgevallen sierpop, in diepen slaap verzonken' (p. 55). Nadat de president een tijdlang zijn dochter iedere avond had voorgelezen uit het Weekblad van het Recht, leed zijn dochter aan slaapzucht en verbood de dokter onmiddellijk de voorlezing van vonnissen aan het meisje. Of vonnissen nu wel of niet een probaat slaapmiddel zijn wil ik in het midden laten, maar dat het taalgebruik in vonnissen van invloed is op de toegankelijkheid ervan voor de lezer (en de luisteraar), lijdt geen twijfel (vgl. J.V. Nolte, *Taal in toga, over toegankelijke (straf)rechtstaal*, Deventer 1997). Het is om die reden dat vonnissen en arresten in toenemende mate worden voorzien van uitgebreide motiveringen in het kader van het Project Motiveringsverbetering in Strafvon-

nissen (PROMIS). De laatste tijd zien we steeds vaker dat rechters daarbij proberen de boodschap in begrijpelijke taal over te brengen.

In mijn annotatie onder *NbSr* 2017/364 besprak ik een vonnis van de Rechtbank Gelderland van 23 oktober 2017, waarin de rechtbank heeft geprobeerd haar uitspraak in 'klare taal' toe te lichten. In de bespreking stond ik met name stil bij de tentastelegging en de daarop gebaseerde bewezenverklaring. De rest van het vonnis bleef nagenoeg onbesproken.

Inmiddels staat het eerder besproken vonnis van de Gelderse rechtbank niet meer op zichzelf. Er zijn nadien meer 'leesbare' vonnissen geschreven (o.a. Rechtbank Gelderland 9 november 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:5751 [straf]; en Rechtbank Gelderland 6 november 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:5882 [civiel]). Een bijzonder voorbeeld van een voor de belangstellende lezer begrijpelijk vonnis vormt het vonnis van de Rechtbank Amsterdam van 15 december 2017. De rechtbank voegde aan het vonnis een *bijsluiter* ('Samenvatting en leeswijzer') toe en heeft haar best gedaan ook het vonnis zelf toegankelijk te maken voor de niet juridisch geschoolde lezer.

Ons Wetboek van Strafvordering kent geen bepaling waarin aan de rechter wordt voorgeschreven dat zijn uitspraken in begrijpelijke taal moeten worden opgeschreven. Dat zou ook een onmogelijke eis zijn, aanzien de begrijpelijkheid sterk afhangt van de perso(o)n(en) die met de uitspraak moet(en) worden geïnformeerd. De rechtsvragen die voor juristen interessant (kunnen) zijn, zullen voor verdachten, slachtoffers, nabestaanden en andere 'gewone' belangstellenden niet altijd op waarde geschat worden. En door vereenvoudiging (in het taalgebruik) kan wellicht de (voor juristen) belangrijke nuance verloren gaan. De wetgever heeft slechts aangegeven dat bepaalde beslissingen in het vonnis moeten worden opgenomen en gemotiveerd. Over de wijze waarop de rechter dat doet, heeft de wetgever niets uitdrukkelijk bepaald. De rechter heeft wat dat betreft een zeer grote vrijheid. De begrijpelijkheid die de Hoge Raad van de feitenrechter verlangt, is van een andere orde en heeft geen betrekking op het taalgebruik. Een juridische tekst kan voor de gemiddelde niet-jurist volstrekt onleesbaar zijn, terwijl het oordeel dat

in de tekst besloten ligt volgens de Hoge Raad niet onbegrijpelijk is.

Een vonnis is in de eerste plaats bedoeld om de verdachte te informeren over de beslissingen van de rechter. Daarbij hoort vanzelfsprekend dat de rechter zijn beslissingen motiveert (bij voorkeur op een wijze waardoor de verdachte kan begrijpen hoe de rechter tot die beslissingen is gekomen). Hoe duidelijker die uitleg is, hoe beter de beslissing begrepen wordt (en hoe groter de kans is dat de verdachte de uitspraak accepteert). Vooral op punten waarop door de verdediging verweer is gevoerd, zal behoefte zijn aan (duidelijke) uitleg wanneer de rechter op die punten anders oordeelt. Vanuit dit perspectief beschouwd, kan een vonnis niet duidelijk genoeg zijn. 'Klare taal' draagt bij aan de begrijpelijkheid – en daarmee wellicht aan de acceptatie door de verdachte – van het vonnis.

Niet alleen de verdachte wil weten waar hij aan toe is. Ook slachtoffers en nabestaanden zullen de beslissingen van de rechter willen begrijpen. Ook hiervoor geldt dat een duidelijke motivering geen overbodige luxe is.

Voor de niet direct betrokken belangstellende – zoals de nieuws-consument – geldt dit in mindere mate, omdat hij of zij de informatie meestal niet rechtstreeks uit het vonnis haalt, maar uit de media. De media hebben een eigen taak in het informeren van het publiek. Zij zullen de uitspraak 'vertalen' en desgewenst of waar nodig in een context plaatsen. Vanuit dit perspectief beschouwd, volstaat een traditioneel vonnis, al zal de gemiddelde verslaggever er waarschijnlijk geen bezwaar tegen hebben wanneer de rechter duidelijke taal gebruikt in het vonnis waarvan verslag moet worden gedaan.

Voor juristen is een duidelijke uitspraak evenzeer belangrijk, al zal de duidelijkheid die zij nodig hebben vaak een andere zijn dan de duidelijkheid die 'gewone' mensen van de rechter verlangen. Advocaten, officieren van justitie en rechters zullen in de rechtspraak vooral op zoek gaan naar antwoorden op specifieke rechtsvragen. De juridische nuance die wordt gezocht, dwingt niet perse tot algemeen toegankelijke formuleringen.

Naast een informatiefunctie heeft het vonnis vanzelfsprekend ook een verantwoordingsfunctie. De rechter verantwoordt zijn beslissingen in het von-

nis door inzicht te geven in zijn gedachtegang en maakt aldus (democratische) controle achteraf mogelijk. Dit is een belangrijk rechtsstatelijk principe. Een goede motivering kan toegankelijk zijn voor een ieder, maar een vereiste is dat niet. Met name een juridische verantwoording kan ingewikkeld en moeilijk te doorgronden zijn, maar is soms noodzakelijk om – al dan niet in combinatie met een feitelijke onderbouwing – duidelijk te maken hoe de rechter tot een bepaald oordeel is gekomen.

Beslissen en motiveren, daar draait het om in het vonnis. Begrijpelijk motiveren kan eraan bijdragen dat vonnissen worden begrepen en worden geaccepteerd. Het gebruik van duidelijke taal alleen is daarvoor niet voldoende. Uiteindelijk gaat het er natuurlijk om dat degene die kennis neemt van het vonnis wordt meegenomen in de redenering van de rechter. De Amsterdamse rechtbank is daarin goed geslaagd. De 'bijsluiter' was daarvoor niet nodig. Ook zonder 'Samenvatting en leeswijzer' is het vonnis toegankelijk en de uitspraak begrijpelijk. Een 'bijsluiter' kan in voorkomende gevallen overigens wel zinvol zijn, met name wanneer er lastige juridische noten moeten worden gekraakt. Dat was in deze zaak niet aan de orde.

Ik sluit af met een niet onbelangrijk aandachtspunt, en dat betreft de beslissingen die in het kader van de voorlopige hechtenis worden genomen. Deze beslissingen staan veelal in schril contrast met de mooi gemotiveerde eindvonnissen zoals die in de onderhavige zaak. Vaak wordt volstaan met een A4-tje met een standaardoverweging die er op neerkomt dat de gevallen en gronden waarop het bevel bewaring steunt nog onverkort aanwezig zijn en dat er geen reden is om tot schorsing van de voorlopige hechtenis over te gaan. Een verdachte verdwijnt vervolgens wel voor een periode van maximaal 90 dagen achter een deur. Het zou mooi zijn wanneer ook deze verdachte in begrijpelijke taal – en meer in het bijzonder toegespitst op zijn zaak – van de rechter te horen zou krijgen waarom hij zijn berechting niet in vrijheid mag afwachten (vgl. Hof 's-Hertogenbosch 18 mei 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:2214).

J. Boksem
advocaat bij Anker & Anker
Strafrechtadvocaten te Leeuwarden